

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Анотація. В умовах сучасної ринкової економіки, яка характеризується високим рівнем фінансових ризиків, змінами факторів внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування підприємства, зростанням загроз до фінансових інтересів, одним із актуальних напрямків дослідження можна назвати фінансову безпеку. На основі досліджень наукової літератури у статті розкрито сутність, необхідність і місце управління фінансовою безпекою в діяльності підприємства. Проаналізовано праці науковців, вчених та фахівців по даній тематиці, розглянуто умови забезпечення фінансової безпеки. Трактуються поняття «управління фінансовою безпекою підприємства», «фінансова безпека», «безпека» запропоновано систему заходів та підходів направлених на визначення рівня фінансової безпеки та запобігання небезпекам, загрозам, що призводить до фінансового збитку, банкрутства. Проаналізовано статистику банкрутства підприємств в Україні починаючи з 1992 року, що спонукає до глибокого вивчення фінансової системи загалом. Наведено фактори виникнення внутрішніх та зовнішніх загроз фінансовій безпеці підприємства. Визначено проблемні питання, які стримують розвиток підприємства.

Ключові слова: фінансова безпека підприємства, банкрутство, фінансова система, загрози, управління фінансовою безпекою підприємства.

Hlyiova Olha

National Transport University

MANAGEMENT OF FINANCIAL SECURITY OF ENTERPRISES IN MODERN CONDITIONS

Summary. The article focuses on theoretical methodological and practical scientific approaches to defining the concept of financial security. The research analyses groups and systematizes approaches to defining the concept of financial security. A modern market economy is characterized by a high level of financial risks, changing factors of the company's external and internal environment, growing threats to their financial interests. Diagnostics and monitoring of companies financial security can be called one of the actual trends in the economic analysis based on management information. The article considers the essence of the concept of company financial security and identifies the characteristic features of financial security as a management object. The article overviews various aspects of the financial security, which are conditionally grouped into four approaches that mutually correlate and interact. Having analyzed proceedings of the economists I conclude the financial security is a complex and multilateral concept which should rely upon comprehensive and systems approaches. The findings may be used at the theoretical level for further studies of the financial security, at the application level for monitoring the national financial security. On the basis of research of scientific literature the article reveals the essence, necessity and place of financial security management in the activity of the enterprise. The works of scientists, scientists and specialists on the subject are analyzed and summarized, the conditions for ensuring financial security are determined. The concept of "financial security management", "financial security" is interpreted, a system of measures and approaches aimed at determining the level of financial security and prevention of dangers, threats, which leads to financial loss, bankruptcy, is proposed. Bankruptcy statistics of Ukrainian enterprises have been analyzed since 1992, which leads to a thorough study of the financial system as a whole. The factors of occurrence of internal and external threats to the financial security of the enterprise are given. The problematic issues that hinder the development of the enterprise are identified.

Keywords: financial security of the enterprise, bankruptcy, financial system, threats, management of financial security of the enterprise.

Постановка проблеми. З кожним днем підприємства України стикаються з великим ризиком функціонування діяльності і потребою у нівелюванні впливу різноманітних зовнішніх і внутрішніх загроз, що створює необхідність управління фінансовою безпекою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу фінансовій безпеці підприємства висвітлено у наукових працях таких вчених як О.І. Бланк, Т.М. Болгар, О.В. Малик, Т.Р. Данилишин, В.І. Волошин, Л.І. Донець, О.А. Кириченко, Д.М. Білик, В.В. Каркавчук, К.С. Горячева, Л.О. Матвійчук, Р.С. Палехін, Н.В. Синюгіна та ін. Забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах нестабільності потребує додаткового вивчення, дослідження та виявлення нових інструментів для її оцінювання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Економічній безпеці підприємства в економічній літературі приділено немало часу, що не можна порівняти з фінансовою безпекою, яка так і залишається чи то в складі економічної безпеки чи то як самостійний об'єкт дослідження та управління в сьогоденних умовах господарювання.

Формування цілей статті полягає у визначенні необхідності, незамінності, управління фінансовою безпекою підприємства, шляхом виділення основних етапів та певних заходів за для створення дієвого механізму, який забезпечить захист підприємства від ризиків та загроз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні динамічні, нестабільні умови розвитку економіки, висока конкуренція на ринку

диктують досить жорсткі умови господарювання, у зв'язку з чим підприємства вимушені швидко пристосовуватися та реагувати до змін навколо себе з метою ведення подальшої успішної діяльності, отримання прибутку, збереження конкурентних позицій. В іншому випадку на такі підприємства чекає зростання заборгованості, неплатоспроможність, збитковість діяльності, банкрутство.

Проаналізувавши статистику банкрутств діяльності підприємств, можна сказати про низький рівень ефективності системи управління фінансовою безпекою та не попередження та вчасного реагування на вплив негативних факторів.

За даними Державної служби статистики України, частка банкрутства підприємств в Україні періодично має тенденцію до зростання [1].

Таблиця 1
Статистика банкрутства підприємств
за період 1992-2017 роки

Роки	Статус підприємства			
	Визнано банкрутом	Ліквідовано	Порушено справу про банкрутство	Порушено справу про банкрутство та відкрито санацію
1992	0	3	4	
1993	0	11	53	
1994	2	12	281	
1995	1	50	985	
1996	9	122	2641	
1997	0	251	4854	
1998	4	339	6428	
1999	11	404	6932	1
2000	229	1432	3101	6
2001	792	1811	837	9
2002	1260	1655	759	10
2003	1966	1399	811	15
2004	2839	1380	804	10
2005	2971	639	544	7
2006	3806	382	508	11
2007	4359	347	357	10
2008	3974	242	255	11
2009	3495	236	244	41
2010	3614	306	250	20
2011	4086	285	255	21
2012	3289	247	192	16
2013	2964	212	239	25
2014	2331	192	387	7
2015	2735	1154	355	14
2016	3735	1358	795	11
2017	4135	935	2135	7

Аналізуючи зібрані дані можемо спостерігати в 1999 році пік порушення справ про банкрутство; У 2007 році зафіксовано найбільше підприємств, яких визнано банкрутом і до сьогоднішнього стан суттєво не змінюється. Найвищий показник ліквідації підприємств припадає на 2001 рік. Після 2011 року можна спостерігати тенденцію спаду рівня банкрутства підприємств в Україні, що пояснюється реформуванням законодавства про банкрутство. З початку 2015 року негатив-

на динаміка знову відстежується, що пояснюється нестабільною ситуацією в Україні. Економічна криза в Україні почала відчуватися ще у 2013 році, що у свою чергу стало передумовою для подальшого збільшення рівня банкрутств та ліквідації підприємств.

Отже, маючи відповідні дані можна зробити певний прогноз, щодо нестабільної зовнішньої ситуації в цілому. Підприємства перебувають у пошуку ефективних управлінських рішень щодо забезпечення фінансової безпеки.

На сьогодні виокремлюють чотири підходи до оцінювання фінансової безпеки:

– індикаторний (порівняння фактичних значень показників фінансової безпеки з пороговими значеннями індикаторів її рівня);

– ресурсно-функціональний (оцінювання рівня використання фінансових ресурсів за спеціальними критеріями – власні фінансові ресурси і позикові фінансові ресурси та оцінювання рівня виконання функцій – забезпечення високої фінансової ефективності діяльності підприємства, його фінансової стабільності і незалежності;

– критерій «мінімум сукупного збитку, який завдається безпеці»;

– достатність коштів (власних і позикових) для здійснення виробничо-збутової діяльності [2].

Тобто, тільки вибір потрібного підходу, методу, показників для оцінювання рівня фінансової безпеки дає змогу швидко реагувати на зміну стану безпеки і запобігти розбалансованості.

Л.А. Могиліна пропонує розробити стратегію забезпечення фінансової безпеки в залежності від рівня нестабільності за допомогою показників: темп приросту фізичного обсягу ВВП України, темп інфляції, рівень безробіття, темп приросту середньорічного офіційного курсу української гривні до долара США, – та вважає за потрібне визначити за певним критерієм оптимальну стратегію розвитку підприємства шляхом складання платіжної матриці гри [3].

«Головною метою стратегії управління фінансовою безпекою є максимізація його ринкової вартості та підвищення ефективності фінансової діяльності за умов зниження рівнів ризиків. Вона досягається шляхом конкретних цілей з урахуванням завдань та особливостей майбутнього фінансового розвитку підприємства» [4, с. 154–155].

Переважна більшість авторів фінансову безпеку підприємства розглядають стан захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз, шляхом реалізації набору методів та інструментів.

Термін «безпека» почав використовуватися із 1190 року і означав спокійний стан духу людини, яка вважала себе захищеною від будь-якої небезпеки, а от термін «фінансова безпека» як самостійний об'єкт дослідження, почав розглядатися порівняно недавно. Проаналізувавши літературні джерела встановлено, що фінансову безпеку розглядають як одну із складових економічної безпеки або ж як самостійний об'єкт управління. В ринкових умовах господарювання фінанси є «двигуном» будь-якої економічної системи.

Т.Р. Данилишин та Ж.В. Галак вважають, що «фінансова безпека» як складова економічної безпеки підприємства є найважливішою, оскільки від неї залежить вся діяльність підприємства» [5, с. 1].

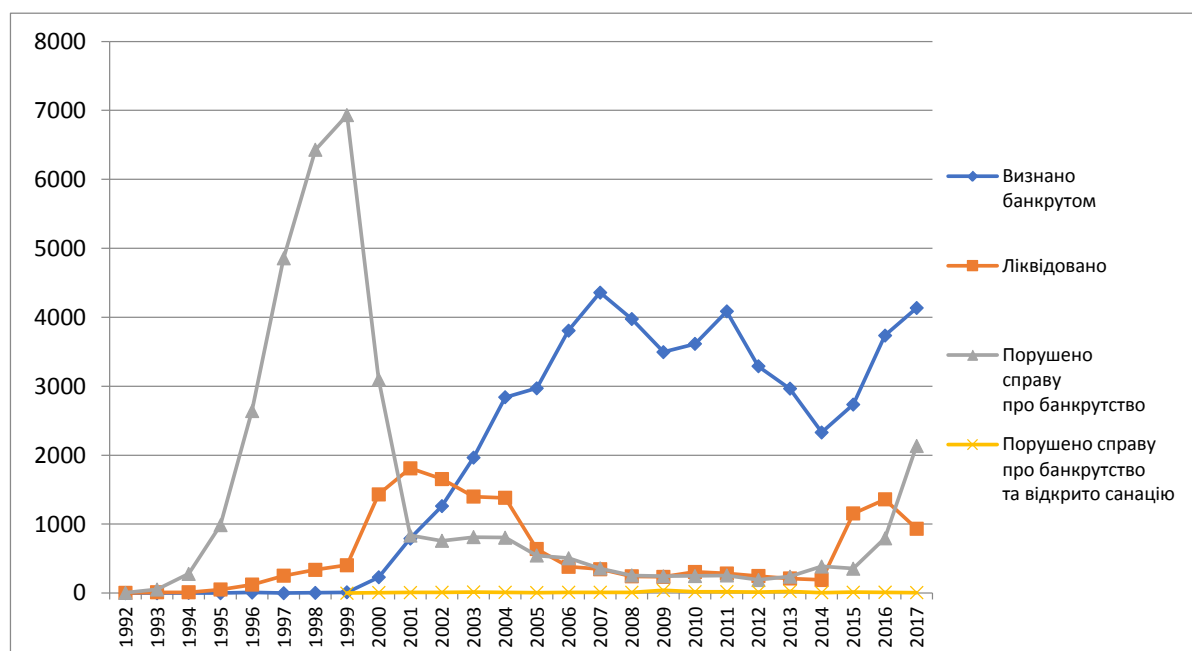

Рис. 1. Динаміка банкрутства підприємств

На основі аналізу поглядів різних авторів можна зробити висновок, первинним фактором для досягнення стабільності безпеки підприємства є ефективне управління наявними фінансовими ресурсами. Фінансова система мусить мати особливий запас стійкості, непохитності на час впливу непередбачених подій.

Тобто, для забезпечення фінансової безпеки підприємства слід вжити певних заходів, направлених на запобігання небезпекам та загрозам, що призводить до фінансового збитку, банкрутства, а саме:

- фінансова рівновага підприємства;
- максимізація ринкової вартості;
- достатність фінансових ресурсів;
- фінансова стійкість та стабільність платоспроможність, ліквідність;
- безпека операційної, фінансової, інвестиційної діяльності;
- зростання рівня рентабельності активів та власного капіталу;
- фінансова незалежність.

Керуючись набутими знаннями науковців, дотримуючись принципів ефективного управління підприємства, можна здобути певну рівновагу, яка забезпечить безпеку. Управління фінансовою безпекою підприємства створює дієвий механізм, основним завданням якого є підвищення рівня ефективності підприємства та забезпечення фінансової стійкості, рентабельності та платоспроможності підприємства. Рівень фінансової безпеки підприєм-

ства визначає його можливості забезпечувати інші складові його економічної безпеки. І навпаки, зміни в будь-якій сфері підприємства в кінцевому результаті відображаються у його фінансовій безпеці. Саме тому фінансова безпека підприємства тісно пов'язана з іншими складовими. Процес управління фінансовою безпекою базується на певних механізмах, які забезпечують захист підприємств від ризиків втрати платоспроможності підприємства.

Висновки з даного дослідження і перспективи. У результаті дослідження встановлено, що успішне функціонування підприємства напряму зв'язано з захистом фінансів. Суттєве зниження вартості активів або ж організації в цілому, недружнє поглинання, злісні партнери можуть з легкістю порушити діяльність підприємства. Один з основних елементів системи управління підприємством яке необхідне в сьогоденні умовах економіки є правильне розділення та контроль фінансових ресурсів, а також управління грошовими потоками. Цьому сприяють накопичення теоретичних знань, структури, об'єктів фінансової безпеки, а також вміння виявляти і запобігати основним загрозам і небезпекам, вміння вчасно і правильно визначати необхідний метод аналізу факторів, застосовувати потрібну інформацію.

Формування передумов інвестиційної активності, підвищення конкурентоспроможності, зростання економічного розвитку, стабільної діяльності підприємства – все це є гарантією незалежності підприємства, невід'ємною складовою фінансової безпеки.

Список літератури:

1. Державна служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Горячева К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства : автореф. дис. ... канд. економ. наук : 08.06.01. 2006. 17 с.
3. Могиліна Л.А. Управління фінансовою безпекою підприємства в умовах економічної нестабільності : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Суми, 2015. 259 с.
4. Малик О.В. Формування механізму управління фінансовою безпекою підприємства : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Хмельницький, 2015. 263 с.
5. Данилишин Т.Р., Галак Ж.В. Фінансова безпека як складова економічної безпеки підприємств. *Економікс*. 2010. № 12. С. 13–15.

6. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. Эльга, Ника-Центр, 2004. 784 с.
7. Кириченко О., Кім Ю. Вплив інфляційних процесів на фінансову безпеку підприємства. *Економіка та держава*. 2009. № 1. С. 238.
8. Єрмошенко М.М., Горячева К.С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : монографія. Національна академія управління, 2010. 232 с.

References:

1. Derzhavna sluzhby statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Horiacheva, K.S. (2006). Mekhanizm upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva [The mechanism of management of financial security of the enterprise] (PhD Thesis). Kyiv: Kyiv National University of Technology and Design.
3. Mohylina, L.A. (2015). Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva v umovakh ekonomichnoi nestabilnosti. [Management of financial security of the enterprise in the conditions of economic instability] (PhD Thesis). Sumy: National bank of Ukraine state higher education.
4. Maluk, O.V. (2015). Formuvannya mekhanizmu upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva [Formation of the financial security management mechanism of the enterprise] (PhD Thesis). Khmelnytskyi: Khmelnytsky national university.
5. Danylyshyn, T.R., & Halak, Zh.V. (2010). Finansova bezpeka yak skladova ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv [Financial security as a component of economic security of enterprises]. *Ekonomiks*, no. 12, pp. 13–15.
6. Blank, Y.A. (2004). Upravlenye finansovoi bezopasnostiu predpriyatya [Management of financial security of the enterprise]. Elha, Nyka-Tsentr.
7. Kyrychenko, O., & Kim, Yu. (2009). Vplyv inflatsiinykh protsesiv na finansovu bezpeku pidpriemstva [Influence of inflationary processes on the financial security of the enterprise]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 1, p. 238.
8. Yermoshenko, M.M., & Horiacheva, K.S. (2010). Finansova skladova ekonomichnoi bezpeky: derzhava i pidpriemstvo [Financial component of economic security: the state and the enterprise] (PhD Thesis). Natsionalna akademiia upravlinnia.